

POSTANOWIENIE

Dnia 19 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie ze skargi A. S.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie
o sygn. III AUa 12/21,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 19 kwietnia 2023 r.,

- 1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach
w sprawie o sygn. akt III AUa 12/21 nastąpiła przewlekłość
postępowania;**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego
w Katowicach na rzecz A. S. kwotę pieniężną
4 000 zł (cztery tysiące złotych);**
- 3. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenie
terminu posiedzenia w sprawie o sygn. akt III AUa 12/21 w
terminie 2 miesięcy od dnia zwrotu akt;**
- 4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego
w Katowicach na rzecz A. S. kwotę 240 (dwieście czterdzieści)
złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.**

UZASADNIENIE

Pismem z 21 lutego 2023 r. pełnomocnik A. S. (dalej: „skarżąca”) wniósł skargę na przewlekłość postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie o sygn. akt III AUa 12/21. Skarżąca wniosła o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach w sprawie z odwołania skarżącej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Częstochowie nr [...] z 14 marca 2019 r. (III AUa 12/21) nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. wydanie Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach zalecenia wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej w możliwie najkrótszym terminie, nie dłuższym niż 2 miesiące;
3. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej kwoty 5000 zł;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pisma skarżąca wskazała, że decyzją z 14 marca 2019 r. nr [...] Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Częstochowie stwierdził, iż od dnia 1 kwietnia 2018 r. miesięczną podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne emerytalne, rentowe i chorobowe skarżącej z tytułu zatrudnienia w charakterze pracownika stanowi kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązująca w danym roku oraz ustalił dla skarżącej podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne emerytalne, rentowe i chorobowe oraz ubezpieczenie zdrowotne za miesiące od kwietnia do grudnia 2018 r. Skarżąca wniosła odwołanie od powyższej decyzji do Sądu Okręgowego w Częstochowie. Wyrokiem z 24 listopada 2020 r. (IV U 434/19) Sąd Okręgowy w Częstochowie w punkcie 1 zmienił zaskarżoną decyzję ustalając podstawę wymiaru składek na kwotę 4300 zł brutto. Z przedmiotowym orzeczeniem nie zgodził się organ rentowy, który 28 grudnia 2020 r. wniósł od tego wyroku apelację. Sąd Apelacyjny w Katowicach zarejestrował przedmiotową sprawę pod sygn. akt III AUa 12/21. Odpowiedź skarżącej na apelację została złożona 22 lutego 2021 r.

Skarżąca zastrzegła, że poza tym pismem nie składała żadnych pism mogących spowodować zwłokę w merytorycznym rozpoznaniu sprawy. Z uwagi na niewyznaczenie przez Sąd Apelacyjny w Katowicach terminu rozprawy apelacyjnej skarżąca skierowała 12 lipca 2022 r. wiadomość e-mail w przedmiocie udzielenia informacji o obecnym etapie niniejszej sprawy. W odpowiedzi otrzymała informację, że sprawa oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy. Dodatkowo pismem z 17 lutego 2023 r. zwrócono się o podjęcie czynności celem szybszego rozpoznania sprawy, ewentualnie wyznaczenie terminu rozprawy poza kolejnością. Do dnia wniesienia niniejszej skargi Sąd Apelacyjny w Katowicach nie wyznaczył terminu rozprawy apelacyjnej.

Uzasadniając wysokość dochodzonej przez skarżącą kwoty w związku z długością niniejszego postępowania, wskazała ona, że sprawa ma dla niej szczególne znaczenie. Na skutek błędnej oceny organu została bowiem pozbawiona możliwości otrzymania świadczeń z ubezpieczenia społecznego w prawidłowej wysokości, tj. obliczonej od podstawy wymiaru składek na kwotę 4300 zł. Skarżąca do dnia złożenia skargi na przewlekłość postępowania nie otrzymała wyrównania za sporny okres, gdyż sprawa nie została jeszcze prawomocnie zakończona. Co również istotne, w żaden sposób nie przyczyniła się do powstania zaistniałej przewlekłości postępowania. Jej zdaniem, przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością. Wysokość przyznanej sumy pieniężnej powinna być proporcjonalna do czasu trwania zwłoki, jej przyczyn oraz dolegliwości dla skarżącego.

Pismem z 28 marca 2023 r. Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach (dalej: „uczestnik postępowania”) złożył odpowiedź na powyższą skargę, w której zgłosił swój udział w sprawie oraz wniósł o oddalenie skargi w całości.

W uzasadnieniu pisma podniesiono, że za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się wielomiesięczną bezczynność sądu, polegającą na niewyznaczeniu rozprawy, jeżeli nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie. Nie jest to jednak sztywna cezura

czasowa dla oceny zgodności postępowania sądowego z konwencyjnymi, konstytucyjnymi i proceduralnymi dyrektywami osądzenia sprawy w rozsądnym terminie. Zdaniem uczestnika postępowania o nieuzasadnionej zwłoce można mówić, gdy postępowanie trwa dłużej niż to konieczne do jej wyjaśnienia, uwzględniając ocenę terminowości i prawidłowości czynności sądowych, ale także charakter sprawy i zachowanie strony. Ocena ta nie może być oderwana od obowiązku sądu rozpoznania wszystkich wniesionych spraw bez nieuzasadnionej zwłoki, przy zachowaniu zasady rozpoznawania sprawy według kolejności ich wpływu oraz uwzględnieniu przepisów nakazujących rozpoznawanie niektórych rodzajów spraw w ustawowo określonych terminach.

Odnosząc się do niniejszej sprawy, uczestnik postępowania wskazał, że od daty wpływu apelacji do Sądu Apelacyjnego w Katowicach i nadaniu biegu postępowaniu apelacyjnemu sprawa oczekiwała na rozpoznanie zgodnie z kolejnością wpływu. Sprawa ta wpłynęła w okresie obowiązywania rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2022, poz. 2514), w świetle którego sprawy są rozpoznawane zgodnie z kolejnością wpływu, a poza kolejnością rozpoznawane są sprawy pilne. Sprawa skarżącej nie miała natomiast takiego charakteru.

Niezależnie od powyższego, uczestnik postępowania podniósł, że obsada sędziowska III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w Katowicach w 2020 r. i następnych latach była dalece niewystarczająca w stosunku do liczby spraw pozostających do rozpoznania. Opóźnienie w rozpoznaniu sprawy skarżącej jest jedynie wynikiem zmniejszonej obsady sędziowskiej, skutkującej powstaniem znacznych zaległości w rozpoznaniu spraw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 75, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość postępowania”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Ustawa nie określa terminu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że stan taki będzie miał zasadniczo miejsce w przypadku beczynności sądu drugiej instancji w zakresie wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej, przekraczającej 12 miesięcy (tak np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 stycznia 2019 r., I NSP 4/18; z 10 czerwca 2020 r., I NSP 67/20; z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18). W niniejszej sprawie apelacja organu rentowego została wniesiona do Sądu Apelacyjnego w Katowicach 28 grudnia 2020 r., a sprawa została przydzielona sędziemu referentowi 11 stycznia 2021 r. Czas oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy przez Sąd Apelacyjny w Katowicach na dzień wniesienia skargi na przewlekłość postępowania przekraczał zatem 24 miesiące. Już sama długość tego okresu beczynności, przy braku okoliczności usprawiedliwiających, przemawia za tym, że w sprawie prowadzonej przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach pod sygn. akt III AUa 12/21 nastąpiła przewlekłość postępowania.

Ustosunkowując się do argumentów podniesionych przez uczestnika postępowania należy zaznaczyć, że nie wyłącza przewlekłości postępowania okoliczność wpływu dużej ilości spraw do Wydziału III Sądu Apelacyjnego w Katowicach przy ograniczonym składzie osobowym sędziów w nim orzekających. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela wyrażany w orzecznictwie pogląd, że trudności kadrowe nie mogą mieć zasadniczo wpływu na rozpoznawanie spraw

w rozsądnym terminie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 lutego 2012 r., III SPP 2/12 i z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20) i nie zwalniają państwa z odpowiedzialności z tytułu przewlekłości postępowania.

Okoliczność, że Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach nie dysponuje instrumentami umożliwiającymi mu zapewnienie odpowiednich warunków dla sprawnego działania wydziałów, przekłada się na brak zawinienia po jego stronie z tytułu zaistniałej przewlekłości postępowania. W niniejszej sprawie nie stwierdzono również przesłanek świadczących o odpowiedzialności sędziego referenta z powyższego tytułu. Wskazane przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach obciążenia orzecznicze oraz braki kadrowe mają charakter obiektywny, przekładający się na ocenę organizacji sądownictwa jako takiej. Jednakże, jak wskazano powyżej, sam duży napływ spraw oraz ograniczona ilość sędziów mogących je rozpoznać, nie mogą usprawiedliwiać przewlekłości postępowania i tym samym wpływać negatywnie na sytuację strony, której przysługuje prawo do rozpoznania jej sprawy w rozsądnym terminie.

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, stosownie do treści art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek skarżącej o zasądzenie od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącej za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Wysokość przyznanej sumy pieniężnej powinna być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżących. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 kwietnia 2019 r., I NSP 9/19; z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15).

Skarżąca wnioskowała o przyznanie sumy pieniężnej w kwocie 5000 zł. Wykazała przy tym szczególne znaczenie sprawy dla niej, wynikające z niemożności ostatecznego ustalenia wysokości przysługującego jej świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Poza zwróceniem się do Sądu Apelacyjnego

w Katowicach o udzielenie informacji o etapie postępowania, na jakim znajduje się niniejsza sprawa, nie podejmowała też żadnych czynności, które mogłyby spowodować zwłokę w merytorycznym jej rozpoznaniu. Z tych względów, w ocenie Sądu Najwyższego kwota 4000 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości zaskarżonego postępowania.

Zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd zaleca podjęcie przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty albo przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy. W okolicznościach badanej sprawy, Sąd Najwyższy uznał za zasadne zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach wyznaczenia posiedzenia w terminie 2 miesięcy od daty zwrotu akt.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 2-4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 3 k.p.c., art. 394¹ § 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość. Zasądzoną od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz skarżącej kwotę 240 zł stanowi wynagrodzenie pełnomocnika skarżącej będącego adwokatem, której wysokość ustalono na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 ze zm.)

[SOP].

[Ł.n]

